

# Andrzej Stefan Nowicki

---

## Eklezjalny wymiar poznania teologicznego

---

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 35/2, 469-471

---

2002

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Adam Dziurok, ŚLĄZACY W ORGANIZACJACH NAZISTOWSKICH W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ – ROZWIĄZANIE PROBLEMU PRZEZ WŁADZE KOMUNISTYCZNE W LATACH 1945–1956, Warszawa 2000, 312 s. + mapa, pr. (ISBN 83-914160-0-3).

Jedną z konsekwencji polityki narodowościowej okupanta niemieckiego na Śląsku było wciągnięcie Ślązaków do różnego rodzaju organizacji o profilu politycznym i ideologicznym. W rozprawie ograniczono się do omówienia udziału Ślązaków tylko w niektórych organizacjach, a więc partii narodowosocjalistycznej NSDAP i jej przybudówkach tzw. Gliederungen (SA, SS, NSKK, HJ, BDM, NS-Frauenshaft) oraz NSFK. W rozdziale pierwszym podjęto próbę analizy powodów i okoliczności wstępowania mieszkańców Śląska do organizacji nazistowskich oraz przedstawienia ich działalności w tych organizacjach. W rozdziale drugim poruszono problem wyszukiwania, aresztowania i represjonowania tych osób oraz organów odpowiedzialnych za tę akcję (milicja, UB oraz sowiecki aparat represji) oraz przedstawiono największe obozy pracy i więzienia śledcze, do których trafiali podejrzani o działalność w ruchu nazistowskim. W rozdziale trzecim podjęto kwestię rozwiązywania przez władze administracyjne i sądowe problemu byłych działaczy nazistowskich. W rozdziale czwartym omówiono udział byłych członków organizacji nazistowskich w ponemieckich organizacjach podziemnych oraz przenikanie tych osób do aparatu bezpieczeństwa i struktur partyjnych oraz podjęto temat rozpracowywania przez władze bezpieczeństwa, pod hasłem walki z rewizjonizmem, środowisk byłych działaczy nazistowskich.

Ks. Henryk Olszar, DUCHOWIEŃSTWO KATOLICKIE DIECEZJI ŚLĄSKIEJ (KATOWICKIEJ) W DRUGIEJ RZECZYPOSPOLITEJ, Katowice 2000, 680 s. + tab., wykresy, mapy, fot. (ISBN 83-86922-84-2).

Opracowanie poświęcone jest księżom katolickim pracującym na terenie diecezji śląskiej (katowickiej) w okresie międzywojennym. Celem monografii jest ukazanie struktur administracyjnych diecezji i personalnych duchowieństwa, jego wizerunku intelektualnego i ascetycznego oraz czynności duszpasterskich i pozaduszpasterskich kapłanów śląskich oraz przedstawienie polityki personalnej rządców diecezji i troski o sprawy socjalne księży. Oparto się na materiałach archiwalnych zarówno proveniencji kościelnej, jak i państwowej; przeanalizowano akta personalne oraz liczne i różne dokumenty zgromadzone w 16 archiwach. Duchowieństwo śląskie w II Rzeczypospolitej odznaczało się zdolnościami w podejmowaniu trafnych decyzji duszpasterskich, aktywnością na polu narodowym i społecznym, gospodarczym i politycznym. Styl życia i pracy kapłanów śląskich był zawsze podbudowany solidnym studium teologicznym i wysokim poziomem życia wewnętrznego. Biskupi śląscy dobrze rozpoznawali umiejętności swoich współpracowników, darzyli ich zaufaniem, doceniali wykonywaną przez nich pracę i zwracali uwagę na sprawy socjalne duchowieństwa. Zarówno Polacy, jak i Niemcy uważali ich za swoich. Kapłani współpracowali z wiernymi świeckimi w licznych stowarzyszeniach, bractwach, sodalicjach, a w latach trzydziestych XX w. – Akcji Katolickiej. Za głównych przedstawicieli – reprezentantów minionego pokolenia kapłanów należy uznać ks. Emila Szramka i ks. Józefa Czempieła – współcześnie zaliczonych do grona błogosławionych męczenników.

Wincenty Myszor, **EUROPA. PIERWOTNE CHRZEŚCIJAŃSTWO. IDEE I ŻYCIE SPOŁECZNE CHRZEŚCIJAN II I III WIEKU**, Warszawa 2000, 252 s. (ISBN 83-85737-734).

Stanowi próbę przedstawienia zagadnień życia społecznego chrześcijan w II i III w. Wybrane zagadnienia: Chrześcijanie w ocenie państwa rzymskiego i współobywateli, stosunek chrześcijan do państwa i życia politycznego, chrześcijanie wobec służby wojskowej, wobec niewolników, kobieta w gminie chrześcijańskiej, małżeństwo, rozwód, rodzina, praca i zawód, wykształcenie, kultura i rozrywki oraz chrześcijanie wobec biednych i potrzebujących pomocy ukazano za pomocą ponad 200 tekstów źródłowych poprzedzonych odpowiednimi wprowadzeniami. Społeczne aspekty życia chrześcijańskiego w pluralistycznym społeczeństwie Cesarstwa Rzymskiego wykazuje wiele analogii problemów współczesnych.

**SPIEWNIK ARCHIDIECEZJI KATOWICKIEJ**, zebra. i opr. ks. Antoni Reginek, Katowice 2000, 1303 s. (ISBN 83-7030-337-4).

Śpiewnik, mający stanowić wzorzec śpiewów liturgicznych w parafiach archidiecezji katowickiej, nawiązuje do repertuaru pieśniowego zamieszczonego w modlitewniku *Skarbiec modlitw i pieśni* (Katowice 1994), zachowując wiernie tamtą numerację, ale jednocześnie znacznie poszerza zasób śpiewów, uzupełnia brakujące pozycje i podaje zapis nutowy. W notacji muzycznej nowego śpiewnika starano się uwzględnić wersje melodyczne proponowane przez wzorcowy w wymiarze ogólnopolskim *Śpiewnik liturgiczny* (Lublin 1991), ale jednocześnie w znacznym stopniu uszanowano tradycję śląską, przyznając pierwszeństwo wersjom melodycznym z *Chorału śląskiego*, czy *Chorału opolskiego*. Śpiewnik obejmuje cztery działy. Pierwszy, najbardziej obszerny, to dział pieśni kościelnych liczący 656 pozycje, obejmujący śpiewy nowe, posoborowe, a także dawne, utrwalone w żywej tradycji. Drugi zawiera śpiewy związane z liturgią Mszy św., w tym 11 opracowań stałych części mszalnych, zgodnie z postulatami soborowej konstytucji o liturgii świętej. Trzeci – to śpiewy uświęcenia dnia, obejmujący jutrznię, nieszpory i inne nabożeństwa, litanie oraz wybrane śpiewy roku liturgicznego, a także obrzędy pogrzebu. Czwarty zawiera 60 tytułów śpiewów pozaliturgicznych ze wskazaniem, aby utwory te były wykonywane w ramach nabożeństw, spotkań młodzieżowych, pielgrzymek, ewentualnie na zakończenie liturgii. Pieśni zaopatrzone są w metryczki informujące o autorze tekstu i melodii albo o zbiorze, z którego zaczerpnięto dany utwór. Pełny wykaz źródeł oraz indeks autorów tekstów melodii znajduje się na końcu zbioru.

Ks. Tomasz Idzik, **DUSZPASTERSTWO WOJSKOWE W DIECEZJI KATOWICKIEJ W LATACH 1925–1939**, Ustroń 2000, 110 s. + fot. (ISBN 83-911167-1-9).

Autor postawił sobie za cel zarysowanie organizacji i funkcjonowania duszpasterstwa wojskowego w diecezji katowickiej w okresie międzywojennym oraz ukazanie płaszczyzn wspólnych, na których spotykały się działania duszpasterzy diecezji i diecezji polowej. Praca ma charakter syntetyczno-analityczny. Literatura przedmiotu, jeśli chodzi o duszpasterstwo wojskowe w diecezji katowickiej, jest dosyć uboga. Prace J. Odziemkowskiego, B. Spychały i Frątczaka mają cha-

rakter ogólny i nie zajmują się szczegółowo diecezją katowicką. Autor w pracy wykorzystał dokumenty znajdujące się w Archiwum Archidiecezjalnym w Katowicach oraz w archiwach parafialnych, w których znajdowały się garnizony. Praca składa się z czterech rozdziałów. W rozdziale pierwszym autor zajął się omówieniem podstaw prawnych funkcjonowania duszpasterstwa wojskowego na terenie RP. W drugim przedstawia korpus kapelanów; ich rekrutację, obowiązki i obsadę. Rozdział trzeci poświęcony jest duszpasterstwu wojskowemu (sprawowanie Mszy św. z udziałem żołnierzy, przygotowanie żołnierzy i ich rodzin do sakramentów, rekolekcje, uroczystość przysięgi wojskowej, duszpasterstwo żołnierzy greckokatolickich). W rozdziale czwartym autor zajął się analizą drażliwej problematyki, jaką był stosunek duszpasterstwa wojskowego do ogólnego (parafialnego). Dokumentuje i omawia szczególnie interesujący problem interpretacji jurysdykcji personalnej proboszcza wojskowego. Książka jest przepracowaną i uzupełnioną wersją pracy magisterskiej, obronionej w Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym w Katowicach.

**(Redakcja)**

\* \* \*

W latach 1994–2001 do rąk Czytelników trafiło osiem publikacji książkowych Wszechnicy Górnośląskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk im. Walentego Różdzieńskiego w Katowicach, poświęconych wybitnym postaciom Kościoła katolickiego w Polsce i na Śląsku oraz osobom związanym z życiem naukowym, społecznym i kulturalnym naszego regionu. Stało się to możliwe dzięki owocnej współpracy prof. zw. dr. hab. Józefa Śliwioka – prezesa Zarządu Górnośląskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk z Dyrekcją Drukarni Archidiecezjalnej w Katowicach.

Wymienione niżej tytuły książek – w kolejności ukazywania się – stanowią pokłosie sesji naukowych organizowanych przez prof. zw. dr. hab. J. Śliwioka w Muzeum Śląskim i Bibliotece Śląskiej w Katowicach, w których uczestniczyło 1051 osób. Rozpowszechniono w ten sposób łącznie 37 referatów (w publikacjach zajmują one aż 421 stron), wygłoszonych przez 27 prelegentów.

Przynoszące ogromną ilość niezwykle ciekawych informacji, pokazujących życie i działalność prymasów: Augusta Hłonda i Stefana Wyszyńskiego, księży: Emila Szramka i Konstantego Michalskiego CM oraz profesorów: Ryszarda Gansiańca, Józefa Pietera i Rudolfa Ranoszka, książki zostały dodatkowo wzbogacone wstępem prof. zw. dr. hab. J. Śliwioka, słowem wprowadzającym abpa Damiana Zimonia – metropolity katowickiego, materiałami uzupełniającymi, głosami w dyskusji i albumami zdjęć.

Jest w tych wyjątkowych publikacjach również sporo przypisów i zestawów bibliografii, dokumentujących wypowiedzi autorów, reprezentujących głównie środowiska naukowe Uniwersytetu Śląskiego i Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Uniwersytetu Opolskiego w Opolu i Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

**KSIĄDZ DR EMIL SZRAMEK. DZIAŁALNOŚĆ I DZIEŁA. MATERIAŁY POSESYJNE**, pod red. J. Malickiego i J. Śliwioka, Górnośląskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk im. Walentego Różdzieńskiego i Drukarnia Archidiecezjal-